

Ketabton.com

افغان

او

افغانستان

دوه یم چاپ

لیکوال

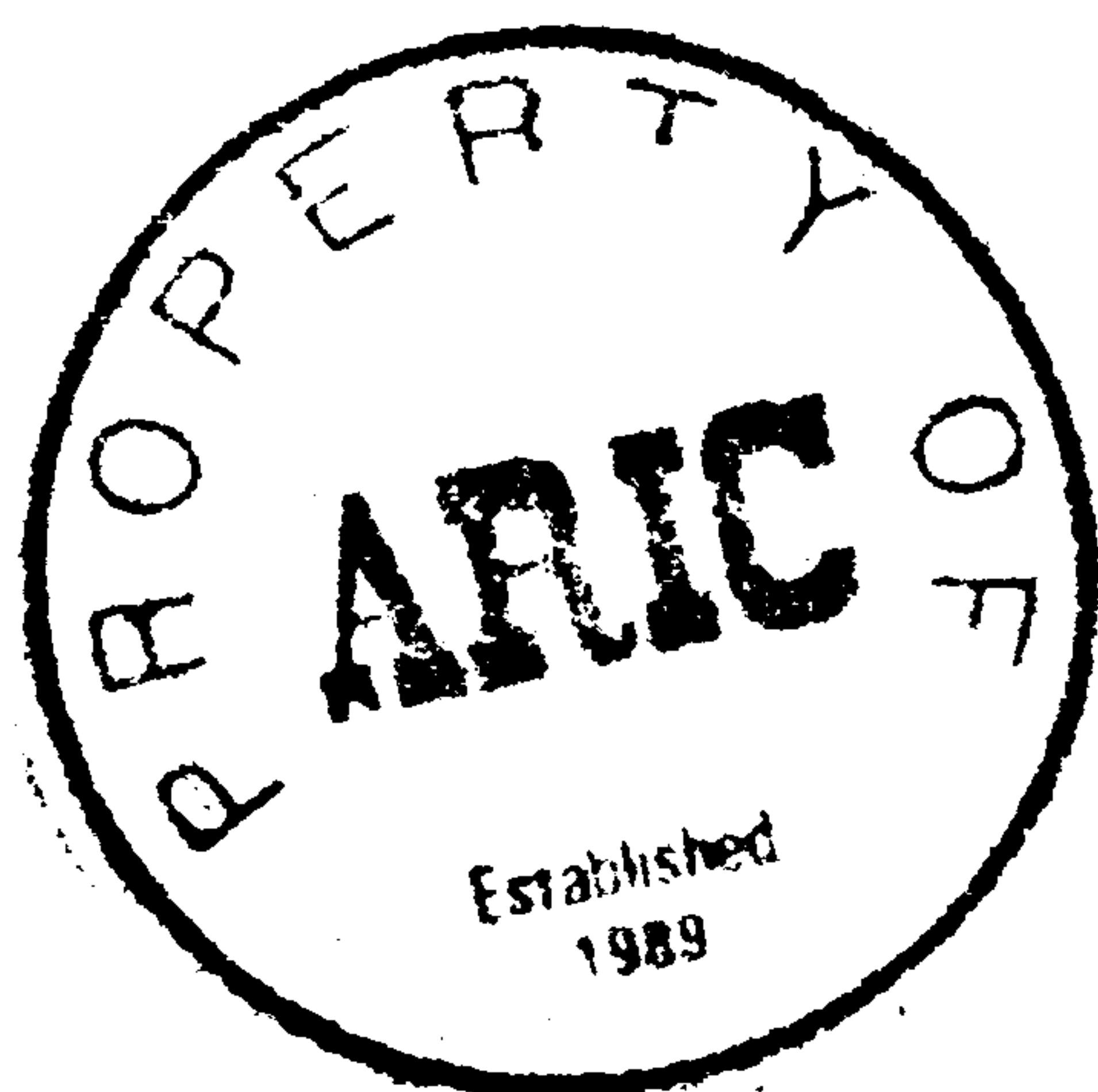
علامه عبدالحي حبيبي

کتاب پېژندنه

- د رسالې نوم : افغان او افغانستان
لیکونکي : علامه عبدالحی حبيبي
پښتو کوونکي : حبيب الله رفيع
خپروونکي : د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز
کمپوز او ډيزاين : د کمپيوتر خانگه
د خپرېدو کال : ۱۳۷۶ / ۱۹۹۸
دوه يم چاپ : ۱۳۸۰ - ۲۰۰۱
د چاپ شمېر : ۱۰۰۰ ټوکه
د چاپ حق : خپروونکي ادارې سره خوندي دی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د لوی خدای په نامه

افغان او افغانستان دوه تاریخي او تاریخ جوړوونکي نومونه دي خو ځينې مغرض خبرونکي او بې خبره لیکوالان په خپلو لیکنو کې د دې دوو کلمو پر تاریخي قدامت سترګې پټوي او دانوم اېښودنې نوې، تازه او له وروستیو پېړیو سره تړلې بولي.

ارواښاد علامه عبدالحی حبیبي د افغان او افغانستان د کلمو په هکله د ذهنونو د روڼولو او د تاریخ د سمون په غرض د افغان او افغانستان په باب یوه مقاله ولیکله چې د افغان د نامه یو زراووه لس سوه کلن او د افغانستان د نامه اووه سوه کلن

لرغونتوب د تاريخي اسنادو، شواهدو او
لاسوندونو په رڼا کې راښيي.

د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز له خپلو
لومړنيو طباعتي امکاناتو نه په استفادې سره
دا کوچنۍ خو گټوره او علمي مقاله چې د معنوي
ارزښت له مخې له پېرړو کتابونو سره برابري کولای
شي د يوې ځانگړې رسالې په توگه په پښتو ژبه
ددوه یم ځل له پاره خپروي. خو زموږ ځوان نسل د
خپل ملت او وطن په هکله علمي معلومات ترې تر
لاسه کړي او په دې برخه کې د مغرضو يا پرديو او
دښمنو ليکوالو پر غلطو او ناسمو معلوماتو ونه
غولېږي. موږ د خپل کار منظم آغاز په همداسې يوه
وړه خو ډېره گټوره رساله کوو او هيله لرو چې
افغاني ځوانان يې په غورو لولي.
په مينه

(د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز)

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغان کلمه چې اوس د افغانستان د ټولو خلکو ملي نوم دی او داسيا په زړه کې تر ټولو تاريخي، اقتصادي او اجتماعي شرايطو لاندې يونه بيلېدونکې واحد جوړېدلی - داسې نوم دی چې لږ تر لږه يو زر اووه سوه (۱۷۰۰) کلن تاريخي لرغونتوب او ملي اصالت لري.

په افغانستان کې دننه او دباندې ځينې کسان فکر کوي چې دانومونه د احمدشاه ابدالي په لاس د افغاني دولت تر بيا جوړولو وروسته په اتلسمه پېړۍ کې رامینځ ته شوي او زموږ هغه هېوادوال چې له تاريخي پېښونه خبر نه دي تل له مانه پوښتي چې ايا دا نومونه لرغونې تاريخ لري کنه؟ نو ځکه په دې

ليکنه کې په ډېر لنډيز سره د خپل ملي تاريخ
داموضوع درنو لوستونکو ته وړاندې کوم.

د افغان نوم ترکومه ځايه چې ماته څرگند دی په
تاريخ کې اوږدې ريښې لري او په همدې سيمه کې
دهلمند او سند د دوو لويو سيندونو تر مينځ په
همدې نامه يوې ډلې وگړو ژوند کاوه چې تفصيل
يې دادی:

شل کاله پخوا (اوس پنځه پنځوس کاله -
مترجم) د ايران د شېراز په "نقش رستم" کې د
شیکاگو د ختيځې موسسې د لرغونپوهانو يوې
ډلې د هغه ځای په ډېر ليکونو کې د زردشت په
کعبه کې په دوو پهلوي اشکاني (پارتي) او يوناني
ژبو يو ډېر لیک وموند چې هغه د ساساني کورنۍ
دوهم بادشاه لومړني شاه پورتر ۲۶۰ ميلادي کال او
د او دیسي په جگړه کې د روم د امپراتور واليرين

(Valerian) تر ماتې او اسارت وروسته دلته د زردشت د کعبې د دیوال په ډبرو لیکلي دي.

خرنگه چې لومړی شاپور په ۲۷۳م کال مړشوی نو د دې ډبرليک د لیکلو نېټه د ۲۶۰ تر ۲۷۳ع کال پورې د دیارلسو کلونو تر مینځ مینځ ټاکلای شو.

(د دې ډبرليک نیمګړې فارسي ژباړه دې د لرغونپوهنې د رپوټونو د ۴ ټوک په ۱۸۱ مخ کې چې په ۱۹۵۹ع کال په شېراز (ایران) کې خپور شوی، وکتل شي). د دې ډبرليک په دوهم بند کې د پشکابور (pashkabur) د بنار نوم د کوشان خساتر (Kushan-khsatr) یعنې د کوشاني هېواد د وروستني ختیځ سرحد په توګه یاد شوی دی چې هغه یې د یوناني له "کسپاپوروس" د چيني هیون تسنگ له پو-لو-شا-پو-لو او د اسلامي دورې د مورخینو له پرشا پوزاو پر شاوور (پېښور) سره یو بللی

دی. د همدې ډبر لیک په شپږمه برخه کې د شاه پور
 د واکمنۍ په مهمو کسانو کې د "وینده فرو ابگان
 رزمه ود" (۱) نوم یاد شوی دی چې د سپرنګ لونګ
 (Sprengling) په نامه یوه محقق لومړی ځل د ډبر
 لیک ولوست او د امریکې په سامي مجله کې یې په
 ۱۹۴۰ کال یوه مقاله ولیکله او دوهمه کلمه
 "ابگان" یې په قاطع ډول د افغان له اوسني پاچا دریم
 شاه پور له نامه سره چې له ۳۰۹ تر ۳۷۹ ع کال
 پورې یې او یا کاله پاچاهي کړې د اپکان (Apkan)
 په بڼه یو صفت او لقب یاد شوی دی چې دا کلمه هم
 کولای شو د "ابگان" د یادې شوې کلمې غوندې
 وګڼو چې د زړورتوب، رشد او نجابت د صفت او یا
 به هم د نژادي تړون په بنا راوړل شوې وي او همدا
 موضوع ده چې ځینې مورخین لکه سر او لف کیرو
 یې د ساساني دربار په مشرانو کې د درانیو او

يوسفزيو دشته والي په فکر کړی دی (وگورئ):
 پټانان - انگلیسي متن ۸۰ مخ). او موږ نوموړی نوم
 "وینده فرن افغان رزم بد" یعنی "د افغان د جگړې
 سالار وینده فرن" ویلای شو چې ښایي یو افغاني
 سلار وي. د فردوسي په شهنامه کې هم دوه ځله د
 "آوگان" نوم راغلی چې د فریدون د وخت له سپه
 سالارانو څخه و:

سپهدار چون قارن کاوگان
 سپه کش چو شیروي وچون آوگان

(شاهنامه، د مسکو چاپ، لومړی ټوک، ۱۱۰ مخ)

همدا د فریدون په داستان کې یو بل ځل وایي:
 همه گرد ایوان، دورویه سپاه
 بزین عمود و به زرین کلاه

سپهدار چون قارن کاوان
به پیش سپاه اندرون آوگان

(لومړی ټوک، ۱۱۶ مخ)

که څه هم چې د شاهنامې داستانونه تاریخي
سندونه نه دي خو زیات پخواني حقیقتونه پکښې
نغښتي دي. د نمونې په توګه په همدې بیتونو کې
قارن یاد شوی چې د قارن کورنۍ د اشکانیانو
د دورې یوه اشرافي کورنۍ وه او په (۵۰۰ع) کال کې
د بین النهرین اشکاني واکمن کارنس (Carenus)
نومېده (وګورئ: د مینارسکي د ویس ورامین
مقاله، ۴۳۱ مخ، د تهران چاپ، ۱۹۵۸ع کال).

دا "اوگان" هم هماغه د ساساني عهد "ابګان" ته
ورته دی خو په زړو روایتونو کې د فریدون سپه
سالار و چې هغه یې سمکنان د زوی آوه نومي پهلوان
سره منسوب او الماني بوستي په خپل کتاب

"ایراني نومونه" کې وایي چې: "د اوه اصل او ستایي
 دی د مهربان او لاس نیوونکي په نامه" (د شاهنامې
 فرهنگ، ۱۲ مخ، د تهران چاپ، ۱۹۴۱ع)، خو په
 شاهنامه کې په خپله دا دوه کسان د کیخسرو
 دوخت اتلان (پهلوانان) دي چې له افراسیاب سره دده
 په لویه جگړه کې داسې یاد شوي دي:

چو کیخسرو ان رزم ترکان بدید
 که خورشید گشت از جهان ناپدید
 سوی اوه و سمكنان کرد روی
 که بودند شیران پر خاشجوی

(شاهنامه ۲۸۱ مخ، ۵ ټوک)

په هر حال له دې یادونې څخه داسې څرگندېږي
 چې اوه - او گان په لرغونو اریایي روایاتو او
 شاهنامو کې دود و او که د بوستي د وینا له مخې
 یې اصل او ستایي و بولو نو معنی به یې مهربان او

لاس نیوونکی وي چې داسې نومونه له لرغونو اتلانو سره وړ وو او که بیا وروسته د یوه قوم او یا ټولنې په معنی اوبښتی وي لیرې نه ده.

که د ابگان، په اگان او اوگان کلمو ته په زړو روایاتو او د ساساني دورې په پاتې شونو کې د باور وړ اهمیت ورکړل شي لکه چې سپرنګ لنگ او اولف کیرو همدا نظر لري نو دغه کولای شو چې دافغان نوم یا صفت د ابگان او ایه گان په بڼه له دریمې عیسوي پېړۍ (صدۍ) څخه اخیستل کېده او بادشاهانو، اداره چیانو او واکمنانو پېژانده او داسند تر اوسه د دې نامه د لرغونتوب په باب د یادولو وړ زوړ سند دی چې د زړو روایتونو "اوگان" هم ورته دی.

دوهم زوړ سند چې د دی نامه په باب یې لرو دهند له تر لاسه شویو او پاتې شویو آثارو سره اړه

لري چې دا نوم د اوه گانه (Avagana) په بڼه چې د ساساني دورې د ابگان او ایه گان له بنو سره ورته دی، په هندي آثارو کې په لاندې تفصیل مومو:

ورهامي هیرا (Varha-Mihira) هندي شاعر او نجومی دی چې د پنځمې عیسوي پېړۍ په پای کې د هند په راجین کې وزیرېد او د ۵۵۰ء شاوخوا یې بڼه شهرت وموند، د ده مهم کتاب "پنچه سید هانتیکا" (Pance Siddhantika) نومېده چې د نجوم د علم د پنځو کتابونو لنډیز و او دی د نجوم په باب یو منظوم کتاب هم لري چې پکې یې د بنکلو ډبرو، د هند د جغرافیې او نور د کار وړ موضوعاتو په باب هم خبرې کړي او نوم یې پرې "بهریته سنهیته" (Bhrita Sanhita) اېښي دي چې په ۱۱-۶۱ او ۱۶-۳۱ بیتونو کې یې د افغان نوم داوه گانه په بڼه یاد شوی دی. لکه څرنګه چې

فرانسوي عالم موسيو فوشه په خپل "تکسيلا ته د هند او باختريزه لار" نومي کتاب (په ۱۹۴۷ کال کې د پاریس چاپ، ۲۳۵-۲۵۲ مخونه، ۱۷ نوت) کې شرح کړې دی: دا د شپږمې پېړۍ په مینځ - مینځ کې د افغان ډېر زور یاد دی، ځکه هندي منجم "ورهامیهیرا" په ۵۸۷ کال مړشوی او وایي چې د ده نجومی معلومات یوناني سرچینه درلوده او د ځمکې په کرویتوب (گردوالي) قایل و، دده دوه کتابونه ابوریحان بیروني په عربي ژباړلي نوله همدې امله په پوهانو کې د ده شهرت او ثقه والی تل د باور وړو.

د همدې تاریخي سند له مخې د "افغان" کلمه په هندیانو کې لږ تر لږه ۱۴۰۰ کاله وړاندې هم مشهوره وه او هندي لیکوالو یاده کړې ده.

تر اسلام وړاندې پېړيو کې مو دافغان نوم په
دوو پخوانيو سندونو لويديځ ته په پارس او ختيځ ته
په هندوکې در وښود او موږ پوهېږو چې همدا وخت
بودايي دين د افغانستان په ختيځ او شمال کې دود و
او لوی بودايي بود تونونه د افغاني هېواد په بېلا
بېلو ښارونو لکه بلخ، کندز، کاپيسا، هډې، لغمان
او له غزني نه تر کندهاره پورې ودان وو او څرنگه
چې د چين خلك هم د دين له مخې بودايان وو نو
ځکه به د چين بودايي زيارت کوونکي تل د زيارت
او تبرک له پاره دې هېواد ته تلل راتلل. له دې زيارت
کوونکو څخه يو هم "هيون تسنگ" دی چې د اوومې
پېړۍ په لومړۍ نيمايي کې د اسلام له ظهور سره سم
خو د عربو په لاس د افغانستان تر فتح کېدو وړاندې
دې هېواد ته راغلی دی، دی د ۶۲۹ کال د اگست
په لومړۍ نېټه له "ليانگ چو" نه را روان شو او د

۶۳۰ د مارچ په ۵ "سمرقند" او په ۲۰ نېټه د افغانستان "خلم" ته راوړسېد، دی د اپرېل په ۲۰ په "بلخ" او د اپرېل په ۳۰ په بامیانو کې و او د هندوکش په له واورو ډک غره د می په لسمه نېټه "کاپیسا" ته راوړسېد، د اوړي تر پایه پورې د کابل شاهانو په دې پایتخت کې پاتې شو او بیا یې خپل سفر ته داسې دوام ورکړ:

د اګست په ۱۵ لغمان ته راغی او درې ورځې یې هلته تېرې کړې، د اګست په ۲۰ ننگرهار ته راغی، دوی میاشتي هلته پاتې شو، د نومبر له لومړۍ نېټې نه د کندهارا په نورو برخو او د دسمبر له لومړۍ نېټې نه د پېښور په سیمو کې و، د ۶۳۱ ۶۳۰ د جنوري په لومړۍ نېټه د سند د سیند په کڅونو کې په سفر روان شو او د اپرېل په ۱۰ نېټه ټکسیلا ته ورسېد، دی ۱۲ کاله په هند کې پاتې شو او په

بېرته راستنیدو کې د ۱۳۴۶ کال د دسمبر په ۱۵
نېټه بېرته ټکسیلا ته راغی او بیایې د افغانستان
لاندني بنارونه ولیدل:

د دسمبر په ۲۵ نېټه د فیل په سورلی له
اباسین نه - راواوښت، د ۱۳۴۶ کال د مارچ په ۱۵
نېټه لغمان ته راوړسېد او دهغه ځای له پاچا سره
یوه میاشت پاتې شو، د جون په ۱۵ "فه-له-نه"
یعنې "بنو" ته ورسېد، د جون په ۲۰ "او-پو-
کین" او د جون په ۲۵ "تساو-کیو-تو" (غزني) ته
ولاړ، د جولای په لومړۍ نېټه اور تسپانه (کابل)، د
جولای په ۵ کاپیسا، د جولای په ۲۰ اندراب، د
اګست په لومړۍ نېټه توخار (تخار) د ستمبر په ۸
بدخشان او د دسمبر په ۱۲ پامیر ته ورسېد چې بیا
له هغه ځایه یار کند او ختن ته تېر شو.

د هیون تسنگ سفر نامه د "سي - یو - کي" یعنې د لویدیځو هیوادو خاطرې نومېږي او له چيني ژبې نه په انگلیسي ژباړل شوي او په وارو - وارو خپره شوي ده چې د دې اړښتناك كتاب يوه برخه دهغه وخت د افغانستان د خاورې او خلکو د جغرافیایي، دیني، سیاسي او اجتماعي اوضاعو په باب ډېر په زړه پورې مواد لري او کله چې دی له هند نه په راغبرگېدو کېنې "فه - له - نه" یعنې د "بنو" ولایت ته رسېږي، د "سي - یو - کي" د لومړي ټوک په ۲۶۵ مخ کې (انگلیسي ژباړه) د "او - پو - کین" (o-po-kien) په نامه یوه سیمه د بنون او غزني تر مینځ د بنو شمال لویدیځ او د غزني جنون ختیځ ته، یادوي چې تر ده وړاندې یوه بل چيني زایرفاهیان هغه د "لو - یې" یعنې "روه" (Roh) په نامه یاده کړې وه (۲) خپرونکو خصوصاً جنرال

کننگهم د هند د لرغوني جغرافیه لیکوال دا "او -
 پو - کین" د "اوه گان" (افغان) له کلمې سره تطبیق
 کوي او وایي چې هیون تسنگ د دې خلکو ژبه
 هندي نه بولي خو دده په وینا یې د هند له ژبو سره
 لږ ورته والی درلود نو له دې نه به مطلب پښتو وي
 او څرنګه چې چيني "او - پو - کین" همغه د لرغوني
 "ا - وه - گان" هجاوې (خپې) لري نو بویه په باور
 ووايو چې مراد همدا افغان دی چې اوس هم د سنده
 او غزني تر مینځ د پکتیا - پکتیکا او غزني
 ولایتونه د افغاني اخیلو او لرغونو قبیلو
 استوګنځي دي، دی حتما د همدې کورمې او
 ګوملې په غرونو چې د "او - پو - کین" یعنې "افغان"
 استوګنځی و او په همدې نامه یادېده، د پکتیا
 ولایت ته ور اوښتی دی.

تر اسلام وړاندې د افغان د نامه په باب همدا درې لرغوني ساساني، هندي او چيني سندونه لرو او تر دې وروسته په اسلامي دوره کې د دې نامه ياد په درې او عربي کتابونو کې په مکرر ډول راځي چې ډېر زوړ ياد يې په "حدودالعالم" کې دی چې په ۳۷۲هـ (۹۸۲ع) کال د جوزجان د ال فریغون له کورنۍ او يا مربوطينو څخه گڼي، ليکلي دي. په دې کتاب کې د عبدالجبار عتبي په "تاريخ يميني" کې "افغان" د سبکتگين او د ده د کورنۍ په عصر کې په وارو- وارو ياد کړی ان چي ابن اثير په الکامل کې هغه د ابغان په زړه املاهم ليکي، ترې راوړوسته مورخانو لکه فخر مدبر په ادا ب الحرب والشجاعه، قاضي منهاج سراج جوزجاني په طبقات ناصري، حمد الله مستوفي په تاريخ گزیده او محمد قاسم

فرشته او نوروهم "افغان" او "اوغاني" قبایل په وارو-
وارو یاد کړي دي.

همدا راز د افغانستان د کلمې په باب هم
ویلای شو چې دا داسې نوی نوم نه دی چې
د احمدشاه ابدالي په وخت کې دې جوړ شوی وي،
بلکه تر ده په پېړیو وړاندې یعنې (۷۰۰) کاله
مخکې هم موجود او دا استعمال وړ و او موږ د
سیفي هروي په تاریخ هرات کې چې د ۷۲۱ هـ
(۱۳۲۱ع) کال شا او خوا تالیف شوي وینو چې همدا
د افغانستان ختيځې سیمې یې د سند تر خنډو
پورې د "افغانستان" په نامه بللې اوله دې نه
څرگندېږي کله چې هرات د "ال کرت" پایتخت و او
هیواد د غزنویانو او غوریانو د سیاسي وحدت له
دورو نه د چنگیزیانو د تېریو له امله د تجزیې او
ورانی په لور روان و، د افغانستان نوم هغه وخت هم

موجود و خو دومره پراختيا يې نه درلوده لکه د
احمدشاه بابا په وخت کې يې چې تر لاسه کړه.
د هرات د تیموریانو په وخت کې مولانا کمال
الدین عبدالرزاق سمرقندي هروي چې په ۸۱۶هـ
(۱۴۱۳ع) کال په هرات کې زېږیدلی او د هرات د
دربار د پوهانو، مورخانو قضا او سیاست له کسانو
څخه و خپل د "مطلع سعدین او مجمع بحرین" تاریخ
په ۸۷۵هـ (۱۴۷۰ع) کال ولیکه، دی هم په خپل
کتاب کې افغانستان په همهغه جغرافیایي وسعت
چې سیفي پېژانده په وارو - وارو یادوي چې د هرات
د تیموریانو د لوی هېواد خراسان یوه برخه و او
معین الدین اسفزاری هم په روضات الجنات کې
افغانستان په وارو - وارو یاد کړی دی.
کله چې بابر په ۹۳۲هـ (۱۵۲۶ع) کال له
افغانستان نه د هند په لور ولاړ او په ډیلي کې یې د

هند د مغولو امپراتوري جوړه کره نو دال بابر په
اکثرو تاریخونو کې وینو چې همدا د افغانستان نوم
په همغه واړه جغرافیایي مفهوم موجود او
مستعمل دی او د دې سیمې خلک تل د هند د
تیموریانو او دایران د صفویانو د یرغلګرو
امپراتوریو په مقابل کې د خپل ژوند او ازادۍ د
ساتلو په جګړه بوخت دي - خو چې په همدې
افغانستان کې ددوو پېړیو د اوږده مقاومت او
مقابلي په نتیجه کې د میرویس او احمدشاه د
مېړنیو قیامونو په وسیله یو ځل بیا ددې خاورې په
سیاسي وحدت، بیا احیاء او د لوی افغانستان په
جوړولو بریالي شول او دادی موږ اوس د افغان یو
زر اووه سوه کلن او د افغانستان اووه سوه کلن
ویارمن نومونه د خپل ملي وحدت او تاریخي
سوابقو د ویار وړ پیل او مبداء په توګه پېژنو (۳)

پایلیکونه:

(۱) سر اولف کپرو (پتانان) د ډبرلیک دا درې کلمې د یوناني متن له مخې د پروفیسر سپرنګ لنګ په حواله (د امریکا سیامي مجله ۱۹۴۰) داسې لیکلي دي:

"ګونډیفر-ابغان-رسمون" (Goundifer Abgan Rismaud)

خو فارسي ترجمه یې چې د سپرنګ لنګ له انګلیسي متن څخه شوې (د لرغون پېژندنې رپوټونه، ۴ ټوک، د شېراز چاپ) دا درې کلمې "وینده فرن-ابه گان-رزمي يد" دي. په لومړۍ کلمه کې چې د جنګ د دې سردار نوم دی "وینده فرن" پهلوي او "ګونډیفر" یوناني دی. په دوهمه کلمه کې ابه گان د یوناني د "ابه گان" په مقابل کې راځي خو دریمه کلمه په غالب گومان "رزمه + پت = رزمه ود = رزم پت" وه چې پت = بد = بد = د = بید د یوې کلمې اصل بېلا بېلې املاګانې دي او د ویدي،

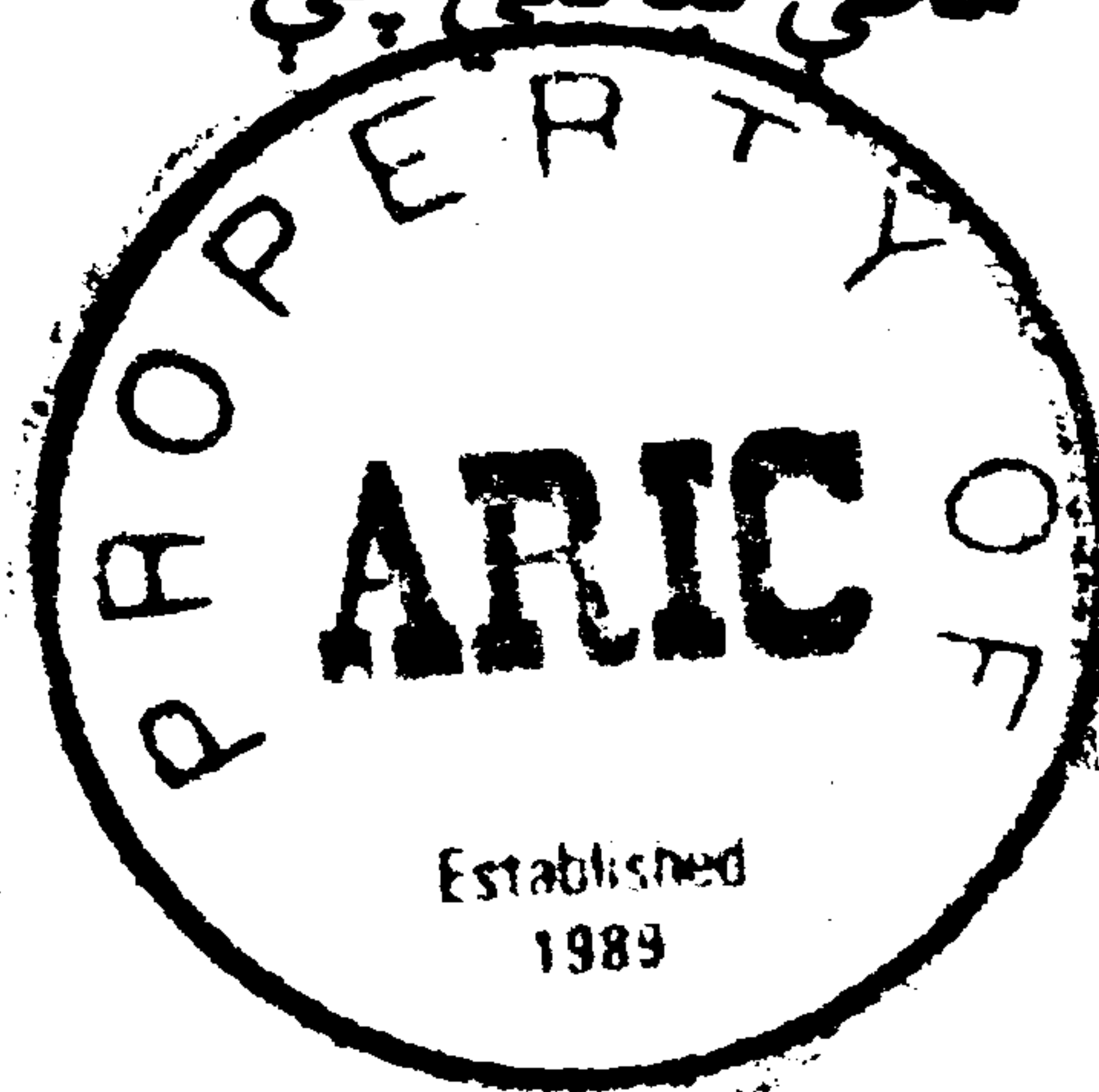
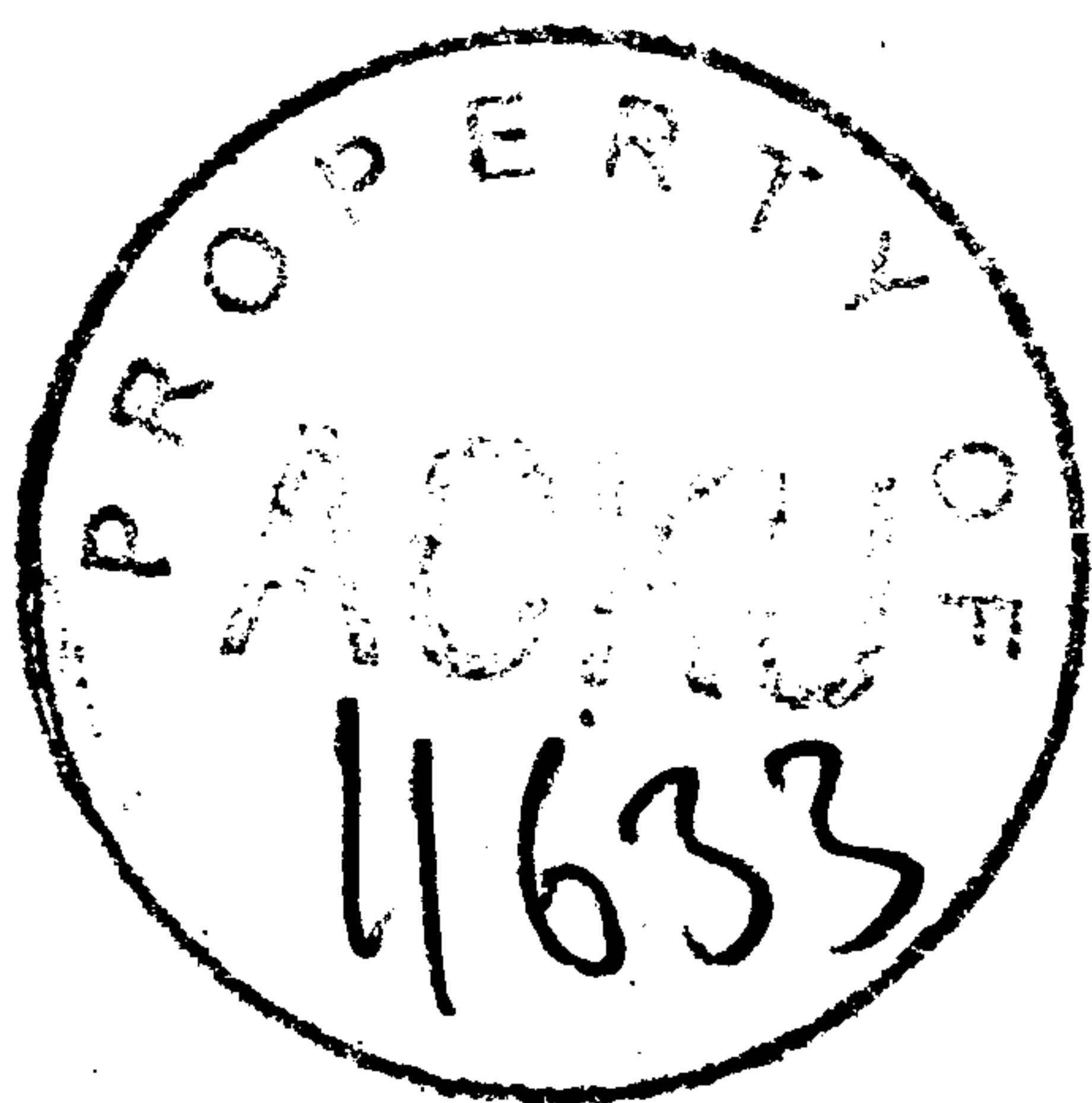
سنسکریت اوستازاره "پتي" ته (چې د خاوند او بادار په معنی دی) رسېږي.

د "رزمي يد" املا د يوناني د "رزم + ود" په مقابل کې هم نمونې لري، لکه طبري (۱ ټوک / ۶۸۳ مخ) ليکي: د کياني يشتاسپ په وخت کې اووه لوی سرداران وو چې يوله هغونه "مهکاييد" د گرگان په کليو کې و، څرنگه چې د رزمه کلمه په زړه پارسي کې (Razma) او په اوستا کې (Razma) د جنګ د صف په معنی وه او رجه د سنسکریت له (Raji) سره سم (رده = صف) تر اوسه هم په پښتو کې له همدې ريښې نه ژوندی کلمه ده. نورسمه + وديا رزمي + يد يا رزمه پت = رزم بد، د جنګ سالار او سردار ته وايه شي او د رزمي يد املا به هم د طبري پر مهکاييد باندې د قياس له مخې سمه وي.

(۲) د ظهير الدين بابر د کورنۍ د واکمنۍ په دوره کې تر ۹۰۰ هـ (۱۴۹۴ع) کال وروسته اکثره تاريخ ليکونکو د افغانستان همدا ختيځه برخه تر

حسن ابدال پورې "روه" بللې ده چې محمد قاسم
فرشته يې اوږده له هراته تر حسن ابدال پورې بولي
او په پښتو ادبياتو کې هم د انوم ډېر راغلی دی.
په حقيقت کې دا نوم له ډېرې زړې زمانې څخه
دود دی او په هندوستان کې يې افغانانو ته روهيله
او د دوی استوګنځي ته روهيلکند وايه چې لاتر
اوسه هم په هند کې مستعمل دی. د ملتان د جنوبي
سيمې په پنجابي او ډېرو په بلوخي لهجو کې روه د
غره(کوه) په معنی د سليمان د غرونو له سلسلو څخه
عبارت دی (پټانان د سراولف کېرو تاليف د لندن
چاپ، ۴۳۹ مخ).

(۳) دا کلونه ما د اوسنيو تر لاسه شويو اسنادو له
مخې ليکلي چې حتما د افغان نوم تردې هم زوړ دی.

Afghan And Afghanistan

**Author
Allama A.H. habibi**

Published by

***Sapi's Center for Pushto Research and Development
Peshawar.....2001***

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library